

Gemeente van Christus,

Het christendom heeft historisch een grote voorliefde gehad voor bekeringsverhalen. En zo'n beetje het bekendste bekeringsverhaal uit de geschiedenis van het christendom is de bekering van de Farizeeër en christenvervolger Saulus, die later bekend wordt onder een andere naam: Paulus.

In Handelingen 9 wordt verteld hoe Saulus onderweg is naar Damascus en een wonderlijke en ingrijpende spirituele ervaring heeft:

“Toen hij onderweg was en Damascus naderde, werd hij plotseling omstraald door een licht uit de hemel. Hij viel op de grond en hoorde een stem tegen hem zeggen: ‘Saul, Saul, waarom vervolg je Mij?’ Hij vroeg: ‘Wie bent U, Heer?’ Het antwoord was: ‘Ik ben Jezus, die jij vervolgt.’”

...

Ik moest aan dat bekeringsverhaal denken omdat het opvallende overeenkomsten heeft met onze evangelielezing uit Matteüs van vanochtend, het bekende verhaal van Jezus en zijn leerlingen Petrus, Jakobus en Johannes op de berg. Zij ontmoeten daar Mozes en Elia, en de drie leerlingen zien Jezus daarbij van gedaante veranderen: “Voor hun ogen veranderde Hij van gedaante, zijn gezicht straalde als de zon en zijn kleren werden wit als het licht.”

In een ogenblik, een moment dat ze vast willen houden, Petrus probeert het moment zo lang mogelijk te rekken, stelt zelfs voor om tenten op te zetten – in een ogenblik zien de leerlingen daar op de berg het licht van Christus stralen, net als Saulus later op de weg naar Damascus. En net als Saulus, later Paulus blijven zij zelf niet onveranderd. Dat licht van Christus werpt ook een nieuw licht op hun eigen leven.

Maar, ook al net als bij Saulus, komt het inzicht niet direct. Saulus blijft na zijn mystieke ervaring eerst sprakeloos en verblind achter. Het duurt een paar dagen voor een van de leerlingen van Jezus zich over hem ontfermt en hem zijn nieuwe roeping duidelijk maakt.

Ook de drie leerlingen zijn volkomen overweldigd: “Toen de leerlingen dit hoorden, werden ze overvallen door een hevige angst en wierpen ze zich ter aarde. Jezus kwam dichterbij, raakte hen aan en zei: ‘Sta op, wees niet bang.’”

Petrus, Jakobus en Johannes zijn overweldigd zoals later, in Matteüs 28, de vrouwen de opgestane Jezus vinden bij het open graf. En ook hen stelt Jezus gerust met dezelfde woorden: ‘Wees niet bang.’

De opgestane Jezus wordt in Matteüs 28 bovendien beschreven in vergelijkbare woorden als in onze lezing: “Hij lichtte als een bliksem en zijn kleding was wit als sneeuw.”

Het is alsof de drie leerlingen daar op de berg Jezus in een moment te zien krijgen als de Opgestane, Jezus die is afgewezen door zijn medemensen, maar als de Opgestane door God gerechtvaardigd is, gerehabiliteerd: zijn weg is Gods weg, en die weg loopt niet dood, die weg is een weg van leven.

De drie leerlingen zullen niet hebben begrepen wat ze hebben ervaren, volledig overprikkeld, sprakeloos. Toch drukt Jezus ze op het hart, wanneer ze de berg weer afdalen, terug de bewoonde wereld in, om te zwijgen over wat ze hebben gezien: “Toen ze de berg afdaalden, gebod Jezus hun: ‘Praat met niemand over wat jullie hebben gezien voordat de Mensenzoon uit de dood is opgewekt.’”

Je kunt die wonderlijke ontmoeting op de berg denk ik ook lezen een soort mystiek bekeringsverhaal, een verhaal met een voor en een na. De leerlingen zijn zelf voorgoed veranderd, al begrijpen ze nog niet hoe.

...

Het christendom heeft ook vandaag nog altijd een voorliefde voor bekeringsverhalen. En het valt me de laatste jaren op dat ik steeds vaker ook een specifieke ‘subcategorie’ van bekeringen voorbij zie komen, van allerlei conservatieve en reactionaire lieden die zich met een zekere poeha tot het christendom bekeren. En dat ook laten merken met grote kruizen om hun nek, ronkende Bijbelteksten op hun Instagram, dat soort dingen.

Eva Vlaardingerbroek is een voorbeeld. Je moet denk ik behoorlijk online zijn om haar te kennen, maar ze is zeg maar een extreemrechtse politieke influencer. Ook Ayaan Hirsi Ali, conservatief activist en ooit uitgesproken atheïst, is tegenwoordig christen. En ook de Amerikaanse vice-president J.D. Vance is trouwens een bekeerling, hij werd een aantal jaar geleden rooms-katholiek.

Ook zijn er allerlei mensen in de conservatieve en rechtse hoek die dat dan toch net te ver vinden gaan, maar die wel steeds meer dwepen met termen als cultuurchristendom. De meest opvallende vind ik Richard Dawkins, de Britse bioloog die antireligieuze boeken schreef met titels als ‘The God Delusion’, de Nederlandse editie heet ‘God als misvatting’. Maar ook Dawkins noemt zichzelf tegenwoordig geregeld cultuurchristen.

De motivatie achter die hele en halve bekeringsverhalen is vaak een in mijn ogen behoorlijk problematische – maar ook een interessante. En dat zit hem erin dat veel van deze nieuwe enthousiastelingen nadrukkelijk de christelijke cultuur noemen als een motief om zich te bekeren tot het christendom. En vaak dragen ze dan ook nog de opvatting uit dat die christelijke cultuur wordt bedreigd, van binnen en van buiten.

Ik sta zoals u merkt wat sceptisch tegenover dit soort culturele bekeerlingen, en het spijt me als ik ze daar misschien niet allemaal en niet helemaal recht mee doe. En ik begrijp wel dat mensen zich ook weer aangetrokken voelen tot het christendom als een cultuur en een gemeenschap waar je je mee kunt verbinden, en die duidelijkheid biedt. In tijden waarin betekenis en zin niet meer vanzelfsprekend zijn, waarin waarheid ongrijpbaar is, en waarin zelfs het verschil tussen echt en AI bijna niet meer te zien is, geeft de christelijke traditie, zeker in zijn meer conservatieve vormen, ook houvast en identiteit.

...

Ik wil dus niet onnodig lelijk doen, maar ik heb wel een reden dat ik hier nu over begin, en die is te vinden in Paulus’ brief aan de Filippenzen. Want in het hoofdstuk waaruit wij

een gedeelte hebben gelezen draait het eigenlijk precies om die vragen naar religie, geloof, cultuur en identiteit. Een steeds terugkerend discussiepunt in de brieven van Paulus is namelijk kort gezegd de vraag wie erbij hoort, en wie niet. Wie het volk van God zijn, en wie niet.

De radicale innovatie in het antieke Jodendom van de eerste christenen, zelf Joden, was dat zij stelden dat in Jezus Christus, de gekruisigde en opgestane, ook niet-Joden toegang kregen tot de God van Israël, de God van Abraham, Isaak en Jakob, de God van Mozes en Elia. En die gedachte op zich was nog niet zo schokkend. Want ook in de Hebreeuwse Bijbel is die gedachte belangrijk, dat begint al in Genesis 12, waar God Abraham roept om op weg te gaan naar het beloofde land: “In jou zullen alle volken op aarde gezegend worden.”

Wat vooral schokkend was, was dat volgens die eerste christenen niet-joden christen konden worden, zonder ook Joods te worden, zonder zich te laten besnijden, zonder de Joodse gebruiken over te nemen en in acht te nemen, zoals de spijswetten en feestdagen. En ook die eerste christenen waren het daar zelf niet over eens, zoals de brieven van Paulus laten zien.

Paulus zit duidelijk op de lijn dat al die gebruiken, hoe goed en heilzaam ze misschien ook zijn, uiteindelijk niet zijn waar het om draait in het geloof – en in het leven. Vroeger dacht hij dat wel, vóór zijn mystiek ervaring, zijn bekering, op de weg naar Damascus. In Filippenzen 3 beschrijft Paulus, in de verzen direct voorafgaand aan onze lezing, dat zijn Joodse identiteit alles voor hem was, en om die te beschermen vervolgde hij ook de christenen die bezig waren om de grenzen van die identiteit te vervagen, en de cultuur waarmee die identiteit verbonden was te verkwanselen:

“Ik werd besneden toen ik acht dagen oud was en behoor tot het volk van Israël, tot de stam Benjamin, ik ben een geboren Hebreër met de wetsopvatting van een farizeeër, ik heb de gemeente fanatiek vervolgd en ten aanzien van de rechtvaardigheid die de wet voorschrijft was er op mij niets aan te merken.”

Maar vervolgens beschrijft Paulus hoe de culturele gebruiken en tradities waar hij zich voorheen op liet voorstaan, en die bepalend waren voor hoe Paulus zichzelf begreep, hoe hij zijn geloof invulde, zijn religieuze identiteit begreep, voor hem niet langer allesbepalend zijn. Hij bleef die gebruiken volgen, maar ze zijn niet meer bepalend voor zijn identiteit als gelovige, en als mens.

“Maar wat voor mij winst was, ben ik omwille van Christus als verlies gaan beschouwen.”

Wat belangrijk leek, blijkt niet langer belangrijk.

En dan komt er een best ingewikkelde, maar ook heel mooie passage, waarin Paulus schrijft:

“Sterker nog, alles beschouw ik als verlies, want alles wordt overtroffen door het kennen van Christus Jezus, mijn Heer, omwille van wie ik alles heb prijsgegeven. In mijn ogen is het waardeloze troep, want ik wil Christus winnen en één met Hem zijn – niet dankzij

mijn eigen rechtvaardigheid door het naleven van de wet, maar dankzij de rechtvaardigheid die er is door het geloof in Christus en die God toekent op grond van geloof. Ik wil Christus kennen door de kracht van zijn opstanding te ervaren, door te delen in zijn lijden en aan Hem gelijk te worden in zijn dood, in de hoop ook zelf uit de dood op te staan.”

Het is voor ons een beetje ontoegankelijke taal, maar Paulus reflecteert hier in feite op de verandering die zijn ervaring onderweg naar Damascus in zijn leven teweeg heeft gebracht. Deze passage is in het protestantisme vaak heel dogmatisch gelezen, als een haast juridische verhandeling over hoe je als mens met God in het reine komt, gerechtvaardigd wordt, zodat je, plat gezegd, niet naar de hel gaat na je dood – maar volgens mij, en volgens veel Paulus-kenners, ik verzin dat ook niet allemaal zelf, is dit niet de taal van de dogmatiek en de geloofsleer, de catechismus, maar de taal van de mystiek, van de ervaring.

Net als die leerlingen op de berg heeft Paulus onderweg naar Damascus een glimp opgevangen van Jezus de Opgestane, als een visioen van wat zou kunnen zijn, een visioen van de mens die werkelijk leeft met God, de mens zoals die bedoeld is, een rechtvaardig mens.

En dat ene moment heeft Paulus niet losgelaten. En hij streeft er de rest van zijn leven naar om dat moment terug te vinden en te vervolmaken. Om één te zijn met Christus. Dat is liefdesmystiek, dat is intimiteit. Geloof en kennen zijn hier geen categorieën van het hoofd, van het weten, van het denken, maar van het voelen en beleven. Het is liefde, passie.

Wanneer Paulus schrijft dat hij met Jezus wil sterven en opstaan uit de dood, heeft hij het niet over iets ver weg, of in het hiernamaals, maar over een koortsachtig zoeken naar een volheid van leven in overeenstemming met Gods liefde, die voor zijn gevoel voor het grijpen ligt, al gegeven is, maar die tegelijk ook net buiten bereik blijft.

...

Paulus zegt eigenlijk, heel kort samengevat: klamp je niet vast aan wie je dacht te zijn, maar zoek het leven met God in al zijn eenvoud en puurheid – en je zult ook je naaste vinden, lees de rest van die brief maar.

De Veertigdagentijd nodigt ons uit om ook ons eigen leven tegen het licht te houden, en om ruimte te maken in ons leven voor God en de ander. Waar draait ons leven om? En wat lijkt wezenlijk, maar is misschien juist ballast? Waar klampen we ons aan vast, wat voelt als bezit, maar is, in de taal van Paulus, misschien eigenlijk ‘verlies’ voor ons? Wat lijkt belangrijk, maar houdt ons misschien wel af van die vurige liefde die Paulus beschrijft, wat houdt ons nog af van God en van elkaar?

Amen

Psalmregel (uit Ps 25)

---

[4] Maak mij, HEER, met uw wegen
vertrouwd,

leer mij uw paden te gaan.

[5] Wijs mij de weg van uw waarheid en
onderricht mij,
want U bent de God die mij redt,
op U blijf ik hopen, elke dag weer.

Votum en groet

Onze hulp is in de naam van de Heer,
die hemel en aarde gemaakt heeft.
Genade zij u en vrede
van God, onze Vader,
en van Jezus Christus, onze Heer. Amen

Gebed

In deze veertig dagen van bezinning en
inkeer,
Zijn wij hier weer bij elkaar gekomen,
op de eerste morgen van de week,
de opstandingsmorgen,
de morgen van een nieuwe schepping,
om ons te richten naar u,
die ons leven verlicht,
met licht dat ons verwarmt,
Licht dat ons de ogen opent,
Maar licht dat ook aan het licht brengt,
Het goede en het kwade,
De blijdschap en de moeite.

Breng ons aan het licht God,
Richt ons op,
Doe ons leven,
Doe ons opstaan,
Vreugde vinden,
Liefde delen,
Hoop zaaien.
En geef ons geloof,
Leer ons Jezus volgen
op zijn weg van de overgave,
Overgave aan U,

Aan onze naaste,
Aan het leven zelf.

Voor wie het licht niet zien bidden wij,
Voor wie leven in duisternis van pijn of
verdriet,
Schuld, rouw, onzekerheid, wat er ook
maar als een donkere deken over het
leven van een mens kan liggen,
In ons midden, en wereldwijd.

Ontferm u over ons, over al uw mensen,
over heel uw schepping:

Psalmregel

Naar U, HEER, gaat mijn verlangen uit,
mijn God, op U vertrouw ik

Dankgebed en voorbeden

Eeuwige,
Wij danken u voor uw Zoon Jezus,
die een onuitwisbare indruk achterliet,
op zijn leerlingen en de apostelen,
die stierf, maar leeft,
hier in ons midden,
en overal waar mensen samenkomen in
zijn naam.
Wij bidden u,
Zegen ook ons met zijn
opstandingsgeest,
Maak ons één met hem en met elkaar,
En doe ons leven.

God,
Wij bidden u voor slachtoffers van
misbruik,
Die zo vaak zelf moeten leven met
gevoelens van schuld en schaamte,
om wat hen werd aangedaan.
We bidden u voor wie vast zitten
In ongezonde relaties,

Bang om te verliezen wat het houden
niet waard is,
Angstig voor de onzekerheid van een
open toekomst,
Of de dreiging van geweld.
Geef hen mensen op hen pad die nieuwe
deuren openen,
Die hen helpen een uitweg te vinden,
Als ze het zelf niet lukt.
We bidden u voor wie leven met de last
van het verleden,
De pijn van wat misschien lang geleden
gebeurde,
Dat ze ruimte vinden om te leven, vrij.
Wij bidden u voor onze kerk,
Die tekort schiet,
Als het gaat om de hulp aan slachtoffers
van seksueel misbruik en
grensoverschrijdend gedrag,
Die daders een tik op de vingers geeft en
denkt dat we door kunnen.
Vergeef ons Heer,
En geef ons de moed en de wijsheid om
het beter te doen.

Voor Iran bidden wij,
Voor de burgers die klem zitten tussen
de terreur van de ayatollahs en de
bommen van Netanyahu en Trump,
die opnieuw de wereld in brand steken,
oude mannen die een cynische oorlog
beginnen, en waarom?
Om maar af te leiden van hun
schandalen en misdaden? Om hun greep
op de macht te verstevigen?
Geef vrede Heer, geef recht,
bidden wij vertwijfeld,
want wij mensen blijken er vaak niet toe
in staat...

Voor onszelf en elkaar bidden wij, met
alles wat ons bezighoudt.
God, hoor ons als wij u zoeken in de
stilte.

Zo bidden wij, in de naam van uw Zoon
Jezus, die ons leerde bidden:
Onze Vader, die in de hemelen zijt, uw
naam worde geheiligd;
uw Koninkrijk kome; uw wil geschiede,
gelijk in de hemel, alzo ook op de aarde.
Geef ons heden ons dagelijks brood;
en vergeef ons onze schulden,
gelijk ook wij vergeven onze
schuldenaren;
en leid ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van de boze.
Want van U is het koninkrijk,
en de kracht en de heerlijkheid
tot in eeuwigheid. Amen

